

Vandalism in Urban Parks; An Analysis on Demographic Characteristics And the Intention and Behavior of Vandals in Marivan City

Saeed Khani (Corresponding Author)

Assistant Professor in Demography, Department of Sociology, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran, s.khani@uok.ac.ir)

Arman Rastkhadi

Landscape Architecture Department, Faculty of Agriculture, University of Tabriz, Iran, (armanrastkhadi@gmail.com)

Afshin Abdollahi

Associate Professor in Law, Department of Law, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran, (a.abdollahi@uok.ac.ir)

Abstract

Urban parks are considered as one of the indicators of community's development. Vandalism, as a significant and influential factor, leads to the violation of public use level and reducing the environmental and visual quality of urban parks. This study has investigated the determinants of the intentions and behaviors of vandals, as well as the demographic and background characteristics of vandal individuals. This study based on the nature and method of data collection and analysis, is a quantitative descriptive-analytical type that conducted through a survey and researcher-made questionnaire technique. The statistical population of the study was users of city parks in Marivan. The sample size was estimated 277 persons by Mitra-Lankford method due to the lack of specific data on the number of visitors to urban parks. The collected data were analyzed by SPSS software. The results showed that the investigated variables such as weak social commitment and responsibility, social belonging, feeling of inequality and discrimination, resistance and revengefulness towards society have a significant relationship intention and vandalistic behaviors in the expected direction in the parks. Meanwhile, three variables of feeling of inequality and discrimination, social dissatisfaction and weak commitment and social responsibility were identified as the most important determinants. Also, the results indicated that there is a significant relationship between demographic and background characteristics with vandalistic intentions and behaviors, so that gender, education, socio-economic status, place of family residence, as well as occupation affect the phenomenon of vandalism. In addition, in order to determine the quality of the structural model, using the structural equation model with the partial least squares approach, the coefficient of determination (R^2) of 0.56 was obtained by Smart-PLS 3 software, which indicates the high accuracy of the research theoretical model in predicting the variables. Based on the results, this article considers the strict punitive measures and severe punishments ineffective in dealing with vandalistic behaviors. Instead, it recommends understanding the youth and directing their leisure time by engaging this potential population in constructive activities.

.Keywords: Vandalism, Vandalistic behavior, Urban parks, Social pathology, Demographic characteristics

Social Problems of Iran

Biannual Journal, Vol. 14, No. 2, Autumn & Winter 2024, 165–200.

Received: 17/10/2023 Accepted: 15/12/2023

۱. مقدمه و بیان مسئله

پارک‌های عمومی شهری، فضایی را برای افزایش تعاملات اجتماعی شهروندان و مشارکت ساکنان در فرآیندهای ارتقای سلامت فراهم می‌کنند (Chawla, 2015; Roe et al., 2016)؛ به‌طوری‌که بهبود شرایط و ارتقای مطلوبیت آن‌ها می‌تواند به جذب بازدیدکنندگان بیشتر و استفاده بهینه از این فضاها توسط آنان منجر گردد. فضاهای عمومی از جمله پارک‌ها به‌عنوان بستر و زمینه‌ساز ایجاد تعاملات و مراودات اجتماعی، بیش از هر محیط جمعی نیازمند امنیت هستند (صالحی، ۱۴۰۰: ۱۵۲). در این فضاها افراد با گروه‌های سنی، جنسی، سطوح تحصیلی و موقعیت‌های اقتصادی مختلف در فعالیت‌های منفعل و فعال فردی و جمعی شرکت می‌کنند (Tarashkar et al., 2020).

از نظر هوپر، میزان ازدحام جمعیت، میل به پرخاشگری و تخریب‌گرایی را افزایش می‌دهد؛ بنابراین محیط‌های نامأنوس، آشفته و ناهماهنگ به همراه قرارگرفتن در شرایط خاص زندگی، فقر اقتصادی و انحرافات اجتماعی را افزایش می‌دهند و باعث ایجاد دوگانگی و چندگانگی فرهنگی حاکم بر شهرها و شکل‌گیری رفتارهای وندالی به‌خصوص در میان جوانان و نوجوانان می‌شوند (حاتمی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۱). آثار برخی از این رفتارها را به‌راحتی می‌توان با نگاهی گذرا به فضاهای اطراف به‌خصوص در فضاهای عمومی شهری مشاهده کرد (Yavuz & Kuloğlu, 2011). بارزترین مصادیق این فضاها، پارک‌های عمومی شهری هستند که در صورت عدم نگهداری و نظارت کافی و یا عدم ایجاد محیطی برای انجام فعالیت‌های مثبت، امکان تبدیل شدن آن‌ها به کانون وندالیسم برای افراد وندال بیشتر است (Zavadskas et al., 2019).

وندالیسم به‌عنوان یک خطر عمومی و زیرمجموعه‌ای از جرم و بزه، ازجمله مسائل و مشکلات به‌ویژه در فضاهای عمومی شهری قلمداد می‌گردد (اسماعیل‌پورهمدانی و شیعه، ۱۳۹۹: ۲۴) که می‌توان آن را نوعی رفتاری تلافی‌جویانه و ناآگاهانه از برداشت پاره‌ای از شهروندان از نابرابری و عدم آگاهی از حقوق شهروندی خود و اموال عمومی دانست (رحیمی و رضایی، ۱۳۹۷). ژانورن، وندالیسم را پدیده‌ای همه‌شمول و گونه‌ای از بیماری جهانی تخریب‌گرایی در قرن حاضر و عصر مدرن قلمداد می‌کند و آن را به گونه‌ای مجاز به تخریب آثار هنری، دشمنی با علم و صنعت و آثار تمدن اطلاق می‌کند. بر این اساس، اغلب روحيات متمایل به نابودی آثار هنری و تزئینی و ویرانی اموال عمومی را روحیه تخریب‌گر یا متمایل به خرابکاری (وندالیسم) به شمار می‌آورند (محسنی‌تبریزی، ۱۳۸۳: ۲۲).

در تعریفی دیگر، وندالیسم «یک رفتار منجر به کاهش ارزش مادی شیء به صورت آگاهانه و اراده و بدون انگیزه نفع مادی است که البته بزه دیده و فرد مرتکب بسته به هنجارها و قواعد حاکم بر شرایط ارتکاب عمل و نتایج آن را آسیب می دانند» (هوشیاری و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۹۳).

برخی از مصادیق وندالیسم در پارک های عمومی شامل دیوارنویسی، حکاکی اسامی، شکستن شیشه ها، برداشتن قطعات از آثار تاریخی، کنده کاری مبلمان پارک، آسیب رساندن به درختان و شکستن نیمکت هاست (Yilmaz et al., 2020). پژوهش های انجام گرفته بیانگر آن است که عواملی همچون عدم کنترل و نظارت اجتماعی، وجود ناهماهنگی های بصری در فضاهای عمومی شهر (حاتمی نژاد و همکاران، ۱۳۹۳)، متغیرهای اجتماعی، شیوه طراحی محیط، موقعیت مکانی و فردی (سجادی و ضرغامی، ۱۳۹۶)، نابسامانی خانوادگی، ناکامی اجتماعی (بخارایی و شربتیان، ۱۳۹۴)، خلأ در شرایط اجتماعی-اقتصادی افراد و یا فقدان مدیریت و برنامه ریزی صحیح شهری، ازجمله دلایل و عوامل وقوع پدیده وندالیسم در فضاهای عمومی شهری به ویژه در پارک های شهری است (Coffield, 1991; Philips, 1996; Stollard, 1991).

افزون بر مطالعات یادشده، تغییرات محیطی و آب و هوایی نیز بر میزان وندالیسم در پارک های شهری مؤثر است. برای نمونه در فصول گرم سال، پارک ها شلوغ تر بوده و احتمال وقوع جرائم خیابانی و آسیب به اموال عمومی و حتی جرائم علیه تمامیت جسمانی اشخاص بیشتر است (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۹۱: ۴۴۰). مطالعات رشته هایی مثل روان شناسی، جامعه شناسی، جرم شناسی، زبان شناسی و اخیراً طراحی محیطی نشان داده است که وندالیسم در فضاهای عمومی خطری جدی برای شهرها و شهروندان تلقی می گردد (Ward, 1973). این واقعه در میزان استفاده یا عدم استفاده مردم از فضاهای پارک های شهری نقش داشته و کمبود امنیت، سبب کاهش تعداد مراجعه کنندگان، کاهش دفعات مراجعه، کاهش تعاملات اجتماعی، افزایش نارضایتی استفاده کنندگان، افزایش ترس، ناآرامی، نابهنجاری و زمخت شدن مناظر سبز و پارک های عمومی شهری می گردد (صالحی، ۱۴۰۰؛ سجادی و ضرغامی، ۱۳۹۶؛ قاسمی و همکاران، ۱۳۸۸). بیشترین رفتارهای وندالیستی در دوره نوجوانی اتفاق می افتد. حال از آنجاکه دوره نوجوانی، دوره شکل گیری هویت و شخصیت فردی است، چنانچه این هویت به شکلی مضر شکل بگیرد و ناهنجاری های اخلاقی جزئی از هویت نوجوان در این دوره شود، صدمه اصلی در درجه اول به پیکره جامعه وارد می شود (دمادم و گراوند، ۱۳۹۸: ۴).

آمارهای رسمی کشور نشان از وضعیت نامناسب اقتصاد و اشتغال در استان کردستان و خصوصاً شهر مرزی مریوان دارد؛ به گونه‌ای که چرخه اقتصاد این شهر، نه بر بهره‌گیری از جاذبه‌ها و پتانسیل‌های طبیعی/گردشگری، کشاورزی توسعه یافته، شهرک‌های صنعتی و مراکز تولیدی و...، بلکه بر اقتصاد کالامحور ناشی از موقعیت راهبردی شهر، در بازارها و بازارچه‌های مرزی و رواج مشاغل غیررسمی (کولبری و قاچاق) متعاقب آن می‌چرخد. این عامل و نیز نبود اوقات فراغت سازمان یافته به ویژه برای جمعیت جوان و...، منجر به مقاومت منفی از جمله بروز رفتارهای منتهی به وندالیسم می‌گردد.

در فضاهای سبز عمومی شهر مریوان به ویژه پارک‌های عمومی، آثاری از تخریب‌گری‌ها و رفتارهای نامسئولانه تخریب و ربودن اِلِمان‌ها و مبلمان شهری، لگدمال کردن گیاهان زینتی و چمن‌ها، چیدن گیاهان زینتی، روشن کردن آتش در معابر و پارک‌ها و نیز بر روی چمن‌ها مشاهده می‌شود که این رفتارها در مجموع هزینه‌هایی بر جامعه تحمیل می‌کنند. تشدید این کژرفتاری‌های اجتماعی در فضاهای عمومی شهر مریوان توسط افراد وندال و باقی ماندن آثار آن‌ها، می‌تواند جرم‌های بعدی را توأم با ناامنی و بی‌نظمی در منظر شهری به ویژه در پارک‌ها در آینده پدید آورد. این رفتارها در حوزه انحرافات اجتماعی محسوب می‌شود و بر این اساس از اهمیت بالایی برای بررسی دارد.

با توجه به آنچه بیان شد، پژوهش حاضر شناخت ویژگی‌های جمعیتی و قصد و رفتار افراد وندال در پارک‌های شهری مریوان را مدنظر دارد و درصدد پاسخگویی به این پرسش است که افراد وندال در پارک‌های شهری مریوان از چه ویژگی‌های جمعیتی و زمینه‌ای برخوردارند؟ و رفتارشان در این عمل چگونه قابل تحلیل است؟

۲. چهارچوب نظری

وندالیسم یا تخریب‌گری یکی از چالش‌های جوامع جدید و گونه‌ای از بزهکاری نوجوانان، ناشی از تغییرات سریع اجتماعی، رشد آنومی و تمایلات روزافزون انسان و ناکامی وی در رسیدن به این تمایلات است که هم‌زمان با رشد و توسعه شتاب زده شهر و درونی شدن فرهنگ شهرنشینی در بین جوامع مختلف ظهور پیدا کرده است (محمدی بلبان‌آباد، ۱۳۸۴: ۳). وندالیسم همچنین نوعی بی‌نظمی فیزیکی و حالت شدید گروهی از افراد است که بی‌هدف و به صورت آنی تحت تأثیر همدیگر قرار می‌گیرند و اعمال تخریبی انجام می‌دهند (نبوی و همکاران، ۱۳۹۱).

به زعم ترون^۱ همه افراد در طول زندگی ممکن است با رفتارهای وندالیستی (از جمله تخریب میز و دیوارنویسی در مدرسه) مواجه شوند. وجه اشتراک وندالیسم با دیگر بزهکاری‌های موجود در جامعه، نقض قانون و هنجارهای رایج جامعه است (Esau, 2007).

وندالیسم می‌تواند در هر زمان و مکانی رخ دهد، اما بیشتر در مکان و زمانی رخ می‌دهد که شانس کمی برای دیده شدن وجود دارد؛ یعنی در مناطق و فضاهای فیزیکی که در دسترس هستند و جاهایی که به راحتی بتوان در فرصتی کوتاه اعمال تخریب گرایانه را انجام داد و به سرعت گریخت (هوشیاری و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۸۷-۲۸۸).

تخریب اموال عمومی و وسایل عام‌المنفعه یکی از مصادیق جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی است؛ در این راستا، مطابق قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) مصوب ۱۳۷۵ هر نوع نهب و غارت و اتلاف اموال و اجناس و امتعه یا محصولات که از طرف جماعتی بیش از سه نفر به نحو قهر و غلبه واقع شود، چنانچه محارب شناخته نشوند به حبس از دو تا پنج سال محکوم خواهند شد. همچنین مطابق قانون حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها مصوب ۱۳۵۹، قطع هر درخت موضوع این قانون یا فراهم کردن موجبات از بین رفتن آن به صورت عالماً و عامداً، علاوه بر جبران خسارت از سوی مرتکب، مستوجب جزای نقدی از پنج میلیون ریال تا چهل میلیون ریال برای قطع هر درخت است و در صورتی که قطع درخت بیش از سی اصله باشد، حبس تعزیری از شش ماه تا سه سال تعیین خواهد شد.

شکل شماره ۱: مصادیق رفتارهای وندالیستی در پارک‌های شهری

وندالیسم علاوه بر زیان‌های اقتصادی، آسیب‌های روحی و روانی را برای افراد جامعه در پی دارد و در نتیجه وندالیسم با سلامت افراد جامعه و سیما و منظر شهری مرتبط است. تخریب امکانات مدارس، امکانات حمل و نقل عمومی، از بین بردن آثار تاریخی غیرقابل جایگزین، کتابخانه‌ها، پارک‌های شهری، آثار هنری، تابلوهای خیابانی و... از جمله مصادیق این پدیده است (Geason & Wilson, 1989).

شکل شماره ۱، مصادیقی از رفتارهای وندالیستی در پارک‌های شهری (مدنظر پژوهش حاضر) را نشان می‌دهد.

نظریه‌های متعددی پیرامون کثرت‌های اجتماعی به‌ویژه در مورد قصد و رفتارهای وندالیستی وجود دارد و پژوهشگران به مهم‌ترین موارد متناسب با شرایط و وضع موجود منطقه مورد مطالعه پرداخته‌اند.

۱-۲. نظریه‌های آنومی و نارضایتی اجتماعی و ضدیت با جامعه

هوبر، دلایل مختلفی را در رخداد پدیده وندالیسم مطرح می‌کند که بارزترین آن‌ها خودنمایی به خاطر کمبود محبت، عدم احساس تعلق به وسایل خودکار، احساس خودباختگی، احساس غلبه ماشین بر انسان، حس انتقام‌جویی و داشتن شخصیت ضداجتماعی است (دمادم و گراوند، ۱۳۹۸).

امیل دورکیم معتقد است که آنومی یا بی‌هنجاری وضعیتی اجتماعی است که مردم در آن به سختی می‌توانند رفتار خود را بر اساس هنجارهایی که برایشان ضعیف، مبهم یا متضاد است، هدایت کنند (هیوز و کرولر، ۱۳۹۶: ۲۲۹). وی معتقد است در چنین حالتی جامعه دچار بی‌هنجاری یا تعارض هنجاری شده است که در آن شیرازه تنظیم رفتارهای اجتماعی از هم گسیخته می‌شود و نفوذ نظارت‌کننده جامعه بر گرایش‌های فردی از بین می‌رود و اشخاص به حال خودشان واگذار و دچار بلاتکلیفی می‌شوند. به‌زعم دورکیم، آرزوها و خواسته‌ها اگر از اندازه‌ای مشخص و معمول فراتر رود، پیامدهای مخربی را به دنبال خواهد داشت (دورکیم، ۱۳۸۹).

نظریه مرتون، مبتنی بر دیدگاه دورکیم است. بر این اساس، افراد با ابزار نامشروع در جهت رسیدن به اهداف اجتماعی دچار بی‌هنجاری می‌شوند (افشانی و جواهرچیان، ۱۳۹۵). اهمیت نظریه مرتون در آن است که او توجه خود را به جنبه‌های اجتماعی کج‌روی معطوف کرده است، نه شالوده‌های بیولوژیک و فردی آن (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳: ۶۷).

۲-۲. نظریه هیرشی در خصوص ضعف تعهد و عدم احساس تعلق اجتماعی

هیرشی معتقد است که تعهد، به عنوان بخش عقلانی پایبندی به هنجارها و نیز به معنای ترس از ارتکاب رفتارهای هنجارشکنانه است. افراد متعهد جامعه به منظور دستیابی به امیال و اهداف خود، از طریق اختصاص زمان و انرژی به انجام امور و فعالیت‌های می‌پردازند (شفازاده، ۱۳۹۸). «تعهد» به میزان بالای سرمایه‌گذاری مردم در پیوندها و روابط اجتماعی متعارف اشاره می‌کند. کسانی که در زندگی اجتماعی خود تعهدات قوی دارند، احتمال ندارد منحرف شوند؛ زیرا اگر برچسب منحرف بخورند متحمل زیان‌هایی می‌شوند (هیوز و کرولر، ۱۳۹۶: ۲۴۴).

هیرشی معتقد است که کج‌روی ناشی از ضعف یا گسستگی تعلق فرد به خانواده و جامعه است. وی اجزای تعلق و وابستگی را به سه قسم: ۱. اتصال با سایر افراد؛ ۲. پذیرفتن و مشارکت در نقش‌ها و فعالیت‌های اجتماعی که ارزش و نتایجی برای آینده دارند؛ و ۳. اعتقاد به ارزش‌های اخلاقی، هنجارهای فرهنگی و امثال آن دسته‌بندی کرده است (محسنی تبریزی و صفری شالی، ۱۳۸۵: ۹). داشتن خانواده، داشتن دوستان در اطراف خود و عضویت در یک باشگاه یا انجمن داوطلبانه، همگی نمونه‌هایی از دل‌بستگی و تعلق هستند که احتمال بروز انحراف را کاهش می‌دهند (هیوز و کرولر، ۱۳۹۶: ۲۴۴).

۲-۳. نظریه‌های مرتبط با ناکامی منزلتی، احساس نابرابری و محرومیت نسبی

کوهن در نظریه ناکامی منزلتی به مطالعه محیط طبیعی زندگی جوانان می‌پردازد که بزهکاری‌های آنان را از سه جهت با بزرگسالان متفاوت می‌پندارد؛ درحالی‌که این اختلافات مشمول تمام بزهکاری‌ها نمی‌گردد. این نابرابری‌ها شامل غیرمادی بودن، توأم بودن با کینه‌جویی و خشم و نفی هنجارهای اجتماعی است (سخاوت، ۱۳۸۳). فرض اصلی کوهن آن است که فرد بزهکار هدف‌های مقبول اجتماعی فرهنگ جامعه را قبول کرده است، منتهی به دلیل شکست و یا نبود فرصت شایسته و بایسته جهت دستیابی به هدف‌های مقبول اجتماعی، دچار محرومیت شده است (Cohen, 1955).

گابریل موزر بر آن است که وندال‌ها در اعمال خود مشخص کرده‌اند که احساس اجحاف و بی‌عدالتی دو انگیزه مهم برای خرابکاری و رفتارهای وندالیستی آنان است (محسنی تبریزی و صفری شالی، ۱۳۸۵: ۶). به باور رابرت گر، عامل تعیین‌کننده وقوع منازعات خشونت‌آمیز میان ملت‌ها، نارضایتی اعضاست و اگر راه دستیابی افراد به اهداف و خواسته‌هایشان بسته شود، دچار محرومیت نسبی می‌شوند (قربانی و شیر، ۱۴۰۰: ۵).

اساس نظریه محرومیت نسبی بر مقایسه بین افراد و گروه‌ها قرار دارد؛ هنگامی که افراد طبقات پایین یک جامعه شرایط زندگی خود را با اقشار مرفه مقایسه کنند، احساس محرومیت، سرخوردگی، ناکامی و ناخرسندی خواهند کرد. ناکامی مستمر ناشی از این مقایسه، سبب بروز انواع جرائم و خشونت‌ها در جوامع می‌شود (محسنی تبریزی و پروین، ۱۳۸۸: ۴۰).

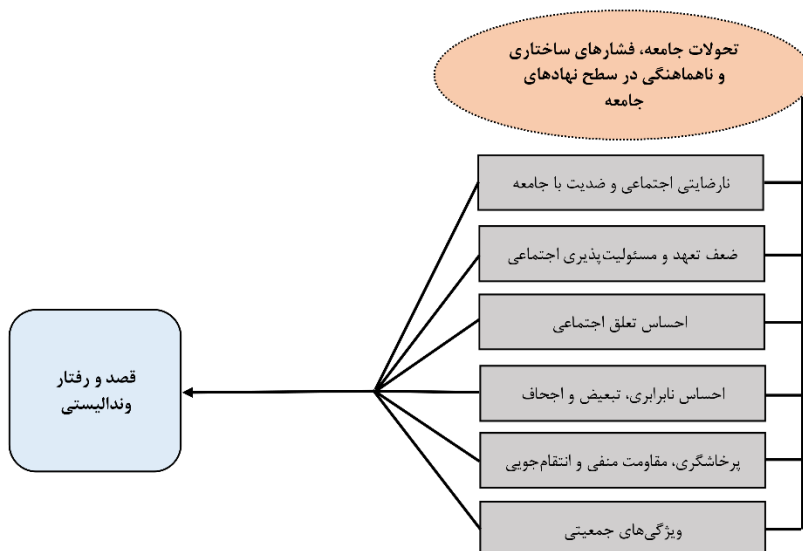
۴-۲. نظریه‌های مرتبط با پرخاشگری، مقاومت منفی و انتقام‌جویی

مطابق برخی نظرها، آنچه بیش از هر چیز، محرک یک وندال برای اقدام به آسیب‌رساندن است، خودنمایی و بیان اعتراضات فروخورده است. در این نوع پدیده (تخریب)، صرف بیان و جلب توجه (میل به نمایش) با استفاده از اشیاء مدنظر فرد است. هوبر معتقد است در خانواده‌هایی که کودکان توانایی تأییدشدن خود را از جانب دیگران ندارند، این کمبود نیاز در فرد منجر به ناامیدی و سرخوردگی می‌شود و درنهایت به صورت پرخاشگری در فرد بروز می‌کند. هوبر حس انتقام‌جویی و پرخاشگری افراد وندال را نسبت به سایر اقشار جامعه بالاتر می‌داند (قائم‌فر، ۱۳۸۶).

موزر و همکارانش دریافتند که احساس اجحاف و ناکامی، دو دلیل اصلی رفتارهای وندالیستی و وقوع وندالیسم است؛ بنابراین در بروز وندالیسم همواره نقش احساس اجحاف نسبت به خود ملموس است. در حقیقت این خشم و مقاومت منفی نه از سر عادت، بلکه واکنشی بی‌درنگ و فوری در برابر احساس اجحاف است، گرچه عمل وی وندالیسم است (محسنی تبریزی، ۱۳۷۹).

فروید، بر این عقیده است که انسان با غریزه مرگ زاده می‌شود. هنگامی که این غریزه متوجه درون شود به صورت تنبیه و مواخذه خود ظاهر و در موارد افراطی منجر به خودکشی می‌شود. هنگامی که این غریزه متوجه برون گردد به صورت خصومت، خشونت، آزار و اذیت، وندالیسم، تخریب و قتل تجلی می‌کند. فروید معتقد است که این نیروی پرخاشگرانه می‌باید به طریقی تخلیه شود و چنانچه این تخلیه صورت نگیرد فرد را با کسالت، رخوت و ناآرامی روبه‌رو خواهد کرد.

اورنسون، خاطرنشان می‌کند که کودکان مشاهده‌گر رفتار پرخاش جویانه خود را محدود به تقلید صرف نمی‌کنند، بلکه انواع پرخاشگری‌های بدیع را خلق می‌کنند. این امر دلالت بر آن دارد که تأثیر یک نمونه تعمیم پیدا می‌کند (محسنی تبریزی، ۱۳۷۹: ۱۹۹).

شکل شماره ۲: مدل نظری تحقیق

با توجه به نظریه های مطرح شده حول محور تحولات جامعه، فشارهای ساختاری و ناهماهنگی در سطح نهادهای جامعه، ویژگی های جمعیتی و قصد و رفتار وندالیستی، مدل نظری پژوهش در شکل شماره ۲ ترسیم شده است.

قصد و رفتار وندالیستی متغیر وابسته تحقیق است. تحولات جامعه، فشارهای ساختاری و ناهماهنگی در سطح نهادهای جامعه متغیرهای مستقل هستند که ابعاد نارضایتی اجتماعی، ضعف تعهد و مسئولیت پذیری اجتماعی، عدم احساس تعلق اجتماعی، احساس نابرابری و تبعیض و مقاومت منفی و انتقام جویی از جامعه را در برمی گیرد. همچنین، «ویژگی های جمعیتی» به عنوان تعدیل کننده می توانند تأثیر متغیرهای مستقل را تعدیل کنند.

بر اساس مدل نظری، فرضیه های پژوهش عبارت اند از:

- بین نارضایتی اجتماعی و قصد (و رفتار) وندالیستی افراد رابطه مستقیم وجود دارد.
- بین ضعف تعهد و مسئولیت پذیری اجتماعی و قصد (و رفتار) وندالیستی افراد رابطه مستقیم وجود دارد.
- بین احساس تعلق اجتماعی و قصد (و رفتار) وندالیستی افراد رابطه مستقیم وجود دارد.

- بین احساس نابرابری/تبعیض و قصد (و رفتار) وندالیستی افراد رابطه مستقیم وجود دارد.
- بین مقاومت منفی و انتقام‌جویی از جامعه و قصد (و رفتار) وندالیستی افراد رابطه مستقیم وجود دارد.
- قصد (و رفتار) وندالیستی افراد برحسب ویژگی‌های جمعیتی آن‌ها متفاوت و از نظر آماری معنی‌دار است.

۳. پیشینه تجربی

مطالعات متعددی از جنبه‌های گوناگون قصد و رفتارهای وندالیستی را بررسی کرده‌اند. دمامد و گراوند (۱۳۹۸) در تحقیقی با روش کمی و پیمایش به این نتیجه رسیدند که متغیرهای برچسب خوردن، کنترل و نظارت خانوادگی، پابندی به ارزش‌ها و هنجارهای مذهبی و قانونی، میزان استفاده از رسانه‌ها و فقر عاطفی، تأثیر معناداری بر رفتارهای وندالیسمی نوجوانان پسر داشته است و توانسته‌اند ۵۴٪ از واریانس رفتارهای وندالیستی را تبیین کنند. حسینی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با استفاده از روش پیمایش و ابزار پرسشنامه دریافتند که بین مؤلفه‌های سبک زندگی با پرخاشگری و وندالیسم رابطه مثبت وجود دارد.

در پژوهش بخارایی و شربتیان (۱۳۹۴)، یافته‌ها حاکی از آن بود که مهم‌ترین عامل تأثیرگذار در بروز رفتارهای وندالیستی، مشارکت و تعلق شهروندی است. رحیمی و رضایی (۱۳۹۷) در تحقیقی دریافتند که در پارک‌های مورد مطالعه به ترتیب عوامل اجتماعی، موقعیت مکانی و عوامل فردی بیشترین تأثیرات را بر وندالیسم داشته‌اند. بررسی بندرآباد و اسماعیل‌پورهمدانی (۱۳۹۶) نشان داد که عدم نظارت عمومی، فقدان نورپردازی و وجود علائم و نشانه‌های تخریب، ازجمله عوامل مؤثر در بروز وندالیسم و کاهش امنیت و کیفیت فضاهای شهری است.

قنبری و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که عوامل اجتماعی، شرایط و وضعیت مکانی، عوامل خانوادگی، عوامل فردی و روانی و عوامل اقتصادی به ترتیب بیش از همه در وندالیسم مبلمان شهری تأثیرگذارند. افشانی و جواهرچیان (۱۳۹۵) در پیمایش خود به این نتیجه دست یافتند که بیگانگی اجتماعی و ابعاد آن در وندالیسم و ابعاد آن تأثیر مستقیم دارد و با افزایش میزان بیگانگی اجتماعی، میزان وندالیسم افزایش می‌یابد.

نتایج حاصل از پژوهش سجادی و ضرغامی (۱۳۹۶) نشان داد که مؤلفه‌های اجتماعی، طراحی محیطی و فردی به صورت مستقیم و موقعیت مکانی به صورت غیرمستقیم بیشترین تأثیر را بر وندالیسم دارند. در پژوهش قاسم‌زاده اجیرلو و همکاران (۱۳۹۹) نتایج حاکی از آن بود که احساس اجحاف، وضعیت اقتصادی-اجتماعی، ارتباطات و هم‌نشینی‌ها، میزان جامعه‌پذیری و عوامل فردی بر رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان تأثیر دارند.

نتایج پژوهش عباس‌زاده و دین‌دوست (۱۳۹۷) نشان داد که عوامل فردی (عادی شدگی، احساس عدم تعلق، تخلیه درونی، احساس ناکامی منزلتی) و عوامل ساختاری (یادگیری اجتماعی، نبود حوزه عمومی گفت‌وگو) مهم‌ترین عوامل ارتکاب وندالیسم گرافیکی هستند و احساس عدم تعلق به عنوان هسته مرکزی شناسایی شد. نتایج تحقیق نامداری (۱۳۹۸) نشان داد که متغیرهای احساس ازخودبیگانگی، احساس محرومیت نسبی، موفقیت تحصیلی، پایگاه اجتماعی-اقتصادی و جنس رابطه معنی‌داری با وندالیسم دارند.

حسین‌زاده و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی با هدف شناسایی ریشه‌های تخریب‌گرایی در بین نوجوانان و جوانان ۱۳ تا ۳۴ سال با روش پیمایش و ابزار پرسشنامه به این نتیجه رسیدند که رابطه معناداری بین متغیرهای زمینه‌ای، وضعیت اجتماعی-اقتصادی، وضعیت فرهنگی، عوامل محیطی و خرابکاری وجود دارد. یاووز و کولوغلو^۱ (۲۰۱۱) در مطالعه خود به این نتیجه دست یافتند که عامل مکانی به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در وندالیسم است. قرارگیری و طراحی صحیح مبلمان شهری، کنترل بصری و کیفیت آن (شامل مواد، رنگ، دوام) از جمله عوامل مؤثر بر وندالیسم هستند.

وجه اشتراک این پژوهش با تحقیقات قبلی، در بهره‌گیری از ویژگی‌های جمعیتی و زمینه‌ای به منظور شناسایی سهم آن‌ها در وقوع رفتارهای وندالیستی در قلمرو مطالعاتی تحقیق است. از نظر بدعت، تحقیق حاضر درصدد بررسی و تمرکز بر شناسایی قصد و رفتارهای افراد وندال در پارک‌های عمومی است و افزون بر آن تاکنون در محدوده مطالعاتی پژوهش حاضر، هیچ‌گونه مطالعه‌ای پیرامون وندالیسم انجام نگرفته است. از دیگر نوآوری‌های پژوهش حاضر، ارائه یک مدل نظری نسبتاً جامع برای سنجش قصد و رفتارهای وندالیستی است که مهم‌ترین متغیرهای تأثیرگذار منطبق بر نتایج پژوهش‌های پیشین را پوشش خواهد داد.

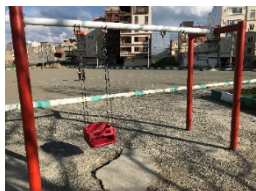
۴. روش‌شناسی تحقیق

قلمرو مکانی پژوهش، شهر مریوان واقع در غرب استان کردستان و سومین شهر پرجمعیت این استان جمعیتی بالغ بر ۱۴۰ هزار نفر و سرانه فضای سبز قریب به ۸ مترمربع دارد. شهر مریوان درمجموع دارای ۴۳ پارک خطی (حاشیه‌ای)، محله‌ای، منطقه‌ای و شهری است (آمارنامه فضای سبز مریوان، ۱۴۰۲). محدوده مطالعاتی این پژوهش، پارک‌های عمومی شهر مریوان و نیز استفاده‌کنندگان از آن است. در انتخاب پارک‌های مورد مطالعه سعی شد از میان پارک‌های موجود در شهر مریوان، ۸ پارک با پراکنش مختلف در سطح شهر انتخاب گردد. مشخصات پارک‌ها در جدول شماره ۱ آمده است.

جدول شماره ۱. مشخصات و مصادیق ونداليسم در پارک‌های مورد مطالعه

ردیف	نام پارک	مساحت	آدرس	موقعیت جغرافیایی	تصاویر ونداليسم در پارک‌های مورد مطالعه
					شرح تصاویر
۱	شانو	۴۶۰۰۰ مترمربع	بلوار کردستان	ضلع جنوبی	
					تخریب عناصر تزئینی پارک
					تخریب تابلوی مشاهیر
۲	ملت	۲۶۰۱۰ مترمربع	محله چهارباغ	مرکز شهر	
					دیوارنویسی و ایجاد آلودگی بصری
					دیوارنویسی و ایجاد آلودگی بصری

		ضلع شمالی	محوه کمربندی ۲	۳۰۰۰ مترمربع	شبه زریبار	۴
تخریب آلاچیق پارک	تخریب وسایل شهر بازی					
		ضلع شرقی	بلوار بسیج	۳۵۱۳۸ مترمربع	۲۶ گولان	۴
روشن کردن آتش و ایجاد آلودگی بصری	تخریب و ربودن سطل زباله					
		ضلع شرقی	محوه داسیران ۲	۳۱۷۴ مترمربع	کودک	۵
روشن کردن آتش و دیوارنویسی	تخریب شیشه و دیوارنویسی					
		ضلع غربی	میدان معلم	۴۰۶۰ مترمربع	معلم	۶
دیوارنویسی و ایجاد آلودگی بصری	تخریب و ربودن سطل زباله					

		ضلع شرقی	بلوار پرستار	۱۳۷۳۷ مترمربع	آبشار	۷
تخریب وسایل شهربازی	تخریب وسایل شهربازی					
		ضلع جنوبی	بلوار بسیج	۱۳۵۹۰ مترمربع	شهر وند	۸
سوزاندن چمن و ایجاد آلودگی بصری	سوزاندن چمن و ایجاد آلودگی بصری					

به منظور بررسی میزان آمار ضرر و زیان‌های ناشی از رفتارهای وندالیستی در فضاهای سبز شهر مریوان، مصاحبه‌ای حضوری با چندین نفر از کارمندان سازمان سیما، منظر و فضای سبز شهرداری مریوان انجام پذیرفت. شواهد منطبق بر اسناد و مدارک موجود در بایگانی سازمان، حاکی از آن بود که به دلیل خسارت‌های وارده ناشی از تخریب المان‌ها، فضاهای سبز و...، سالانه این سازمان هزینه‌های هنگفتی جهت بازسازی و نوسازی متحمل می‌گردد.

جدول شماره ۲، خلاصه‌ای از آمار خسارات ناشی از تخریب‌گری سالیانه افراد وندال در فضاهای سبز شهر مریوان را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۲: میانگین سالانه تخریب‌گری در فضاهای سبز شهری مریوان

نوع رفتار وندالیستی	میانگین تخریب سالانه
شکستن و ازجاکندن درختان و بوته‌های نونهال	۴۰۰-۵۰۰ اصله درخت
شکستن و سرقت بوته‌های گل رز	۲۰۰ الی ۳۰۰ بوته
سوختن و لگدمال کردن چمن‌ها	معادل ۳۰۰ کیلو بذر چمن
تخریب و سرقت سطوح‌های زباله	۸۰ الی ۱۰۰ عدد

تخریب و سرقت نیمکت و صندلی	۴۰ الی ۵۰ عدد
شکستن و سرقت شیرآلات	۶۰ الی ۹۰
تخریب و سرقت کفکش های آب	۳ الی ۴ عدد
تخریب و سرقت کابل های برق	بالغ بر ۵۰۰ متر
تخریب و سرقت لامپ ها	۲۰۰ الی ۳۰۰ عدد
تخریب و سرقت پایه های چراغ ها	۵۰ الی ۱۰۰ عدد
تخریب و سرقت درب سرویس بهداشتی پارک ها	بالغ بر ۵ عدد

پژوهش حاضر بر اساس هدف کاربردی و بر اساس ماهیت، شیوه گردآوری و تحلیل داده ها، کمی از نوع توصیفی-تحلیلی است که با روش پیمایش و ابزار پرسشنامه محقق ساخته انجام گرفت. جامعه آماری تحقیق، کاربران پارک های سطح شهر مریوان است. به دلیل مشخص نبودن حجم تعداد مراجعین به پارک های شهری، تعداد نمونه با استفاده از روش میترا-لنکفورد تعیین گردید. این فرمول در مواردی که تعداد جامعه آماری در مطالعات منظر مشخص نیست، می تواند کاربرد داشته باشد. در مطالعات معماری منظر، معمولاً مقدار e برابر با ۳٪ و یا کمتر از آن در نظر گرفته می شود (حامی و همکاران، ۱۳۹۷؛ Mitra & Lankford: ۱۹۹۹) که در این پژوهش نیز مقدار ۳٪ در نظر گرفته شد. با توجه به جایگزینی مقادیر فوق در فرمول و محاسبه، حجم نمونه مناسب برای انجام پژوهش ۲۷۷ نفر به دست آمد. تحلیل داده ها در محیط نرم افزارهای SPSS و Smart-PLS انجام گردید.

$$e = \sqrt{(P(1-P)/n)} \quad P=50\%, \quad e=3 \quad 3 = \sqrt{(50\% \cdot 1-50\%)/n} \quad n=277$$

متغیرهای مورد مطالعه در این پژوهش عبارت بود از قصد و رفتار وندالیستی، نارضایتی اجتماعی، تعهد و مسئولیت پذیری اجتماعی، احساس تعلق اجتماعی، احساس نابرابری و تبعیض، مقاومت و انتقام جویی از جامعه، ویژگی های جمعیتی. در جدول شماره ۳، تعریف مفهومی/نظری سنجش های پژوهش آمده است.

برای سنجش متغیرها، جمع آوری داده ها و آزمون فرضیه های پژوهش از پرسشنامه استفاده و گویه های پژوهش بر اساس چهارچوب نظری و تعاریف نظری، طراحی شد. همچنین به منظور دقت بیشتر، برای سنجش متغیرها از چندین گویه (شیوه اندازه گیری هر متغیر) استفاده شد.

جدول شماره ۳. تعریف نظری سنج‌های پژوهش

سنج‌ها	تعریف نظری
قصد و رفتار وندالیستی	هرگونه رفتار و عملی که به صورت اختیاری در پی تخریب و نابودی اموال عمومی نظیر شکستن و از بین بردن وسایل موجود در پارک‌ها و خیابان‌ها باشد (بخارایی و شربتیان، ۱۳۹۴).
نارضایتی اجتماعی	وضعیتی که همراه با احساس ناخرسندی فرد از زندگی خود و رابطه با دیگران باشد که بر مبنای عدم تأمین نیازهای اصلی انسان در عرصه‌های فیزیکی، امنیت، احترام، خودشکوفایی و غیره تعریف می‌گردد (رمضانی آرانی و محمدیان ساروی، ۱۳۹۹).
تعهد و مسئولیت‌پذیری اجتماعی	مسئولیت‌پذیری: در معنای اجتماعی یعنی پذیرش و احترام نسبت به ارزش‌های مطلوب جامعه (صاحبی و همکاران، ۱۳۹۴). تعهد اجتماعی: وضعیتی احساسی، شناختی و رفتاری است که در فرد وفاداری و التزامی نسبت به جمع، قواعد، نقش‌ها و ارزش‌ها ایجاد می‌کند و باعث می‌شود فرد با انتظارات دیگران سازگاری و تطابق یابد، اگرچه در این راه متحمل هزینه نیز می‌شود (مبارکی و صلاحی، ۱۳۹۲).
احساس تعلق اجتماعی	حس تعلق اجتماعی از نیازهای اساسی انسان است و افراد سعی می‌کنند از طریق تعامل با دیگران به این حس دست یابند. درواقع افرادی که در برقراری ارتباط با دیگران موفق نیستند، برای انطباق با محیط با استرس و مشکلات زیادی روبه‌رو می‌شوند (مبارکی و صلاحی، ۱۳۹۲).
احساس نابرابری و تبعیض	در مواجهه با احساس نابرابری و محرومیت نسبی، فرد موقعیت اقتصادی و دیگر استانداردهای زندگی خود را با گروه مرجعی مقایسه می‌کند. درنتیجه احساس محرومیت به احساس بی‌عدالتی و نارضایتی منجر می‌شود و به دنبال آن، احساس خشم، برآشفتنگی و نارضایتی را در نوجوانان تشدید می‌کند و درنهایت به رفتارهای انحرافی و بزهکاری منجر می‌گردد (کردعلیوند و مبارکی، ۱۳۹۷).
مقاومت منفی و انتقام‌جویی از جامعه	مقاومت منفی، یک انتقام‌جویی یا واکنشی بی‌درنگ و فوری است در برابر احساس اجحاف است، نه از سر عادت (محسنی تبریزی، ۱۳۷۹).
ویژگی‌های جمعیتی	خصوصیات دسته‌ای از افراد یا اعضای جامعه موردنظر تحقیق است که در برنامه‌های توسعه و پیشرفت اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مطرح می‌گردد، شامل سن، جنس، شغل، وضعیت اجتماعی-اقتصادی خانواده و محل سکونت و...

به منظور طراحی و سنجش گویه‌ها از طیف پنج‌گانه لیکرت و درمجموع برای سنجش متغیرها از ۴۲ گویه استفاده شد. سوالات مربوط به ویژگی‌های جمعیت‌شناختی شامل جنس، سن، سطح تحصیلات، جایگاه محله سکونت از نظر اجتماعی-اقتصادی، جایگاه اجتماعی-اقتصادی خانواده و نیز شغل بود.

به منظور انتخاب مراجعین (بازه سنی ۱۵ تا ۳۰ سال) برای پاسخ به پرسشنامه‌ها و جمع‌آوری داده‌ها از روش انتخاب هدفمند استفاده شد. در ابتدا با مراجعه به پارک‌های مورد مطالعه و با در نظر گرفتن و مشاهده قصد و رفتارهای وندالیستی افراد، پرسشنامه‌ها توزیع گردید. قبل از توزیع پرسشنامه‌ها با برقراری ارتباط صمیمانه با پاسخگوی از طریق گپ صمیمانه و معرفی پرسشگر و طرح موضوع پژوهش و جلب اعتماد آن‌ها، بدین ترتیب آمادگی روانی و اعتماد لازم در پاسخگویان ایجاد شد. از گویش و ادبیات رایج برای تیپ‌های شخصیتی متنوع و نیز از پوشش محلی در محلات کم‌برخوردار توسط پژوهشگران استفاده گردید. برای افراد بی‌سواد، سؤالات پرسشنامه به صورت مصاحبه از افراد پرسیده شد و پرسشنامه تکمیل شد.

به منظور سنجش اعتبار صوری پرسشنامه، سؤالات با اساتید خبره در میان گذاشته شد که بازخورد آن‌ها نشان از بالایی اعتبار صوری پرسشنامه داشت و موارد اصلاحی برای بهبود کیفیت سؤالات بر اساس نظر آن‌ها اعمال گردید. به علاوه، برای سنجش پایایی مفاهیم و سؤالات پرسشنامه، از آزمون تحلیل عاملی و ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد.

در جدول شماره ۴ به صورت خلاصه نتایج این آزمون‌ها گزارش شده است. نتایج ضرایب حاکی از آن است که ضریب آلفای گویه‌های مربوط به متغیرهای وابسته ۰/۸۷ و نیز متغیرهای مستقل ۰/۷۰ است که نشان از پایایی و سازگاری درونی گویه‌های مربوط به مقیاس‌های مختلف پرسشنامه دارد.

جدول شماره ۴: سنجش اعتبار و پایایی مقیاس‌های پژوهش از طریق آزمون‌های تحلیل عاملی و آلفای کرونباخ

۰/۷۶۸	مقدار شاخص کیزر- مایر - اُلکین		رفتارهای وندالیستی
۶۵۹/۷۵۸	تقریب کای اسکوتر	آزمون بارتلت	
۲۱	درجه آزادی		
۰/۰۰۰	مقدار احتمال		
۰/۷۹۰	مقدار آلفای کرونباخ		
۷ گویه	تعداد گویه‌ها		
۵۲ نفر	تعداد پاسخگویان		

۰/۷۲۹		مقدار شاخص کیزر- مایر - اُلکین		قصد‌های وندالیستی
۶۴۱/۰۶۳		تقریب کای اسکوتر	آزمون بارتلت	
۱۰		درجه آزادی		
۰/۰۰۰		مقدار احتمال		
۰/۷۵۰		مقدار آلفای کرونباخ		
۵ گویه		تعداد گویه‌ها		
۵۲ نفر		تعداد پاسخگویان		
۰/۵۳۶		مقدار شاخص کیزر- مایر - اُلکین		نارضایتی اجتماعی
۲۲۲/۹۸۵		تقریب کای اسکوتر	آزمون بارتلت	
۱۵		درجه آزادی		
۰/۰۰۰		مقدار احتمال		
۰/۵۷۰		مقدار آلفای کرونباخ		
۶ گویه		تعداد گویه‌ها		
۵۲ نفر		تعداد پاسخگویان		
۰/۷۱۲		مقدار شاخص کیزر- مایر - اُلکین		تعهد و مسئولیت‌پذیری اجتماعی
۵۳۶/۰۰۵		تقریب کای اسکوتر	آزمون بارتلت	
۲۸		درجه آزادی		
۰/۰۰۰		مقدار احتمال		
۰/۶۷۰		مقدار آلفای کرونباخ		
۸ گویه		تعداد گویه‌ها		
۵۲ نفر		تعداد پاسخگویان		
۰/۴۷۲		مقدار شاخص کیزر- مایر - اُلکین		احساس تعلق اجتماعی
۱۲۰/۹۲۷		تقریب کای اسکوتر	آزمون بارتلت	
۱۰		درجه آزادی		
۰/۰۰۰		مقدار احتمال		
۰/۵۷۰		مقدار آلفای کرونباخ		
۵ گویه		تعداد گویه‌ها		
۵۲ نفر		تعداد پاسخگویان		

۰/۷۳۸		مقدار شاخص کیزر- مایر - اُلکین		احساس نابرابری و تبعیض
۲۶۶/۷۴۱		تقریب کای اسکوتر	آزمون بارتلت	
۱۵		درجه آزادی		
۰/۰۰۰		مقدار احتمال		
۰/۶۲۰		مقدار آلفای کرونباخ		
۶ گویه		تعداد گویه‌ها		
۵۲ نفر		تعداد پاسخگویان		
۰/۶۹۴		مقدار شاخص کیزر- مایر - اُلکین		مقاومت منفی و انتقام‌جویی از جامعه
۱۷۴/۸۲۰		تقریب کای اسکوتر	آزمون بارتلت	
۱۰		درجه آزادی		
۰/۰۰۰		مقدار احتمال		
۰/۵۱۰		مقدار آلفای کرونباخ		
۵ گویه		تعداد گویه‌ها		
۵۲ نفر		تعداد پاسخگویان		

۵. یافته‌ها

۵-۱. ویژگی‌های جمعیتی پاسخگویان

بر اساس یافته‌ها، ۷۴/۷٪ از پاسخگویان مرد و ۲۵/۳٪ از آن‌ها زن بودند. طیف سنی پاسخگویان ۱۵ الی ۳۰ ساله و میانگین سن آن‌ها ۲۳ سال بود. از نظر سطح تحصیلات ۱۵/۵٪ بی‌سواد، ۵۲٪ زیر دیپلم، ۲۶/۴٪ دیپلم، ۴٪ فوق دیپلم و ۲/۲٪ لیسانس و تحصیلات تکمیلی بودند. بر اساس جایگاه محله سکونت، ۱۷٪ بسیار ضعیف، ۴۴/۸٪ ضعیف، ۳۳/۶٪ متوسط و ۴/۷٪ خوب بودند و نیز بر اساس جایگاه اقتصادی-اجتماعی خانواده، ۲۷/۱٪ بسیار ضعیف، ۴۶/۶٪ ضعیف، ۲۳/۱٪ متوسط، ۲/۵٪ خوب و ۰/۷٪ عالی بودند. شغل پاسخگویان ۳۷/۲٪ دانش آموز، ۳/۶٪ دانشجو، ۳۶/۵٪ بیکار، ۱۷/۷٪ شغل آزاد، ۳/۶٪ خانه دار و ۱/۴٪ شاغل خصوصی/دولتی بود.

۵-۲. تحلیل‌های دومتغیره

به منظور تعیین شیوه توزیع (نرمال بودن یا نبودن) داده‌ها، از آزمون کولموگروف-اسمیرنف استفاده شد. نتایج این آزمون برای تمام متغیرها به صورت غیرنرمال به دست آمد. بدین

منظور از آزمون‌های ناپارامتری (اسپیرمن، کروسکال والیس، مان‌ویتنی و فریدمن) برای سنجش روابط بین متغیرها استفاده گردید. برای تبیین رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته پژوهش از آزمون همبستگی اسپیرمن استفاده شد که نتایج آن در جدول شماره ۴ گزارش شده است.

نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش حاکی از آن بود که بین متغیرهای مستقل پژوهش (نارضایتی اجتماعی، ضعف تعهد و مسئولیت‌پذیری اجتماعی، احساس نابرابری یا تبعیض و نیز مقاومت منفی و انتقام‌جویی از جامعه) و متغیر وابسته پژوهش (قصد و رفتارهای وندالیستی) رابطه مستقیمی وجود دارد. بر این اساس می‌توان اذعان داشت هرچه نارضایتی اجتماعی، ضعف تعهد و مسئولیت‌پذیری اجتماعی، احساس نابرابری یا تبعیض و نیز مقاومت منفی و انتقام‌جویی از جامعه بیشتر باشد، به فراخور آن قصد و رفتارهای وندالیستی افراد تشدید می‌شود.

نتایج همچنین نشان داد قصد وندالیستی در متغیرهای نارضایتی اجتماعی و ضعف تعهد و مسئولیت‌پذیری اجتماعی قریب به دو برابر رفتارهای وندالیستی و برای متغیر مقاومت منفی و انتقام‌جویی از جامعه در جهت عکس، رفتارهای وندالیستی دو برابر قصد وندالیستی بوده است. به علاوه ارتباط بین متغیر احساس تعلق اجتماعی و قصد و رفتار وندالیستی افراد معکوس بوده است. ضریب همبستگی و سطح معناداری این رابطه‌ها در جدول شماره ۵ گزارش شده است.

جدول شماره ۵: ضریب همبستگی متغیرهای مستقل و وابسته پژوهش

متغیرها	رفتار وندالیستی	قصد وندالیستی	نارضایتی اجتماعی	ضعف تعهد و مسئولیت‌پذیری اجتماعی	احساس تعلق اجتماعی	احساس نابرابری و تبعیض	مقاومت منفی و انتقام‌جویی از جامعه
رفتار وندالیستی	ضریب همبستگی	۰/۵۳۲	۰/۲۲۰	۰/۱۸۲	-۰/۳۵۹	۲۴۶	۰/۴۴۱
	مقدار احتمال	-	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
قصد وندالیستی	ضریب همبستگی	۰/۵۳۲	۰/۴۶۹	۰/۳۵۰	-۰/۱۳۲	۰/۲۴۱	۰/۲۸۰
	مقدار احتمال	۰/۰۰۱	-	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱

متغیرها	رفتار وندالیستی	قصد وندالیستی	نارضایتی اجتماعی	ضعف تعهد و مسئولیت‌پذیری اجتماعی	احساس تعلق اجتماعی	احساس نابرابری و تبعیض	مقاومت منفی و انتقام‌جویی از جامعه
نارضایتی اجتماعی	ضرب همبستگی ۰/۲۲۰	۰/۴۶۹	۱/۰۰۰	۰/۰۷۸	-۰/۱۰۳	۰/۱۹۶	۰/۲۸۶
	مقدار احتمال ۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	-	۰/۱۹۷	۰/۰۸۶	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
ضعف تعهد و مسئولیت‌پذیری اجتماعی	ضرب همبستگی ۰/۱۸۲	۰/۳۵۰	۰/۰۷۸	۱/۰۰۰	۰/۱۷۹	۰/۱۰۸	۰/۱۹۴
	مقدار احتمال ۰/۰۰۲	۰/۰۰۱	۰/۱۹۷	-	۰/۰۰۳	۰/۰۷۳	۰/۰۰۱
احساس تعلق اجتماعی	ضرب همبستگی -۰/۳۵۹	-۰/۱۳۲	-۰/۱۰۳	-۰/۱۷۹	۱/۰۰۰	-۰/۱۶۳	-۰/۱۷۰
	مقدار احتمال ۰/۰۰۱	۰/۰۲۸	۰/۰۸۶	۰/۰۰۳	-	۰/۰۰۷	۰/۰۰۵
احساس نابرابری و تبعیض	ضرب همبستگی ۰/۲۴۶	۰/۲۴۱	۰/۱۹۶	۰/۱۰۸	-۰/۱۶۳	۱/۰۰۰	۰/۰۶۰
	مقدار احتمال ۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۷۳	۰/۰۰۷	-	۰/۳۲۲
مقاومت منفی و انتقام‌جویی از جامعه	ضرب همبستگی ۰/۴۴۱	۰/۲۸۰	۰/۲۸۶	۰/۱۹۴	-۰/۱۷۰	۰/۰۶۰	۱/۰۰۰
	مقدار احتمال ۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۵	۰/۳۲۲	-

در جدول شماره ۶ نتایج میانگین متغیرهای تأثیرگذار بر قصد و رفتارهای وندالیستی بر اساس آزمون فریدمن گزارش شده است. نتیجه این آزمون در سطح معناداری ۰۰۱٪ و درجه آزادی ۴ مورد تأیید قرار گرفت. سه متغیر احساس نابرابری و تبعیض، نارضایتی اجتماعی و ضعف تعهد و مسئولیت‌پذیری اجتماعی، به عنوان مؤثرترین متغیرها بر قصد و رفتارهای وندالیستی در پارک‌های عمومی شهر مریوان شناسایی شدند. در این میان، متغیر احساس نابرابری و تبعیض با میانگین قابل توجه ۴/۲۷ (با بازه مفروض ۵) به عنوان مهم‌ترین عامل در رخداد پدیده وندالیسم قلمداد می‌گردد.

جدول شماره ۶: میانگین متغیرهای تأثیرگذار بر قصد و رفتارهای وندالیستی با استفاده از آزمون فریدمن

متغیرها	میانگین رتبه	تعداد نمونه	مقدار کای اسکوئر	درجه آزادی	مقدار احتمال
احساس نابرابری و تبعیض	۴/۲۷	۲۷۷	۳۷۲/۴۵۲	۴	۰/۰۰۱
نارضایتی اجتماعی	۳/۷۸				
تعهد و مسئولیت‌پذیری اجتماعی	۳/۵۸				
مقاومت منفی و انتقام‌جویی از جامعه	۲/۱۴				
احساس تعلق اجتماعی	۱/۲۳				

بر اساس فرضیه ششم، قصد و رفتار وندالیستی افراد برحسب ویژگی‌های جمعیتی آن‌ها متفاوت و از نظر آماری معنی‌دار است. این فرضیه شامل ۶ بُعد جمعیت‌شناختی پژوهش (جنس، سطح تحصیلات، جایگاه محله سکونت از نظر اجتماعی-اقتصادی، جایگاه خانواده از نظر اجتماعی-اقتصادی و شغل) است که برای سنجش آن‌ها از آزمون مان‌ویتنی و کروسکال والیس استفاده گردید.

سنجش ارتباط بین قصد و رفتارهای وندالیستی و جنس از طریق آزمون مان‌ویتنی و نتایج آن، در جدول شماره ۷ گزارش شده است. نتایج حاکی از آن است که بین رفتارهای وندالیستی زنان و مردان تفاوت معناداری وجود دارد؛ به نحوی که مردان نزدیک به ۳ برابر بیشتر از زنان، رفتارهای وندالیستی بروز می‌دهند، اما برای قصدهای وندالیستی با سطح معناداری ۰/۸۰۱، تفاوت معناداری برحسب جنس وجود ندارد.

جدول شماره ۷: مقایسه قصد و رفتارهای وندالیستی برحسب جنس با استفاده از آزمون مان‌ویتنی

متغیر	جنس	تعداد	میانگین رتبه	معناداری
رفتارهای وندالیستی	مرد	۲۰۷	۱۶۶/۳۶	۰/۰۰۱
	زن	۷۰	۵۸/۰۹	
	کل	۲۷۷	—	
قصدهای وندالیستی	مرد	۲۰۷	۱۳۸/۳۰	۰/۸۰۱
	زن	۷۰	۱۴۱/۰۷	
	کل	۲۷۷	—	

جدول شماره ۸: مقایسه قصد و رفتارهای وندالیستی برحسب سطح تحصیلات و جایگاه اقتصادی-اجتماعی محل سکونت و خانواده

رفتارهای وندالیستی			قصد های وندالیستی		
مقطع تحصیلی	میانگین رتبه	مقدار احتمال	مقطع تحصیلی	میانگین رتبه	مقدار احتمال
لیسانس و بالاتر	۳۴/۰۰	۰/۰۰۱	لیسانس و بالاتر	۱۰/۲۵	۰/۰۰۱
فوق دیپلم	۹۹/۵۹		فوق دیپلم	۱۱۲/۵۹	
دیپلم	۱۳۷/۹۹		دیپلم	۱۲۶/۸۳	
زیر دیپلم	۱۳۲/۸۴		زیر دیپلم	۱۴۷/۱۵	
بی سواد	۱۸۶/۱۹		بی سواد	۱۵۶/۶۳	
جایگاه اقتصادی-اجتماعی محله	میانگین رتبه	مقدار احتمال	جایگاه اقتصادی-اجتماعی محله	میانگین رتبه	مقدار احتمال
عالی	۰/۰۰	۰/۰۰۱	عالی	۰/۰۰	۰/۰۰۱
خوب	۱۲۴/۱۹		خوب	۱۰۲/۱۵	
متوسط	۱۱۵/۲۷		متوسط	۱۱۲/۱۰	
ضعیف	۱۴۴/۲۳		ضعیف	۱۵۴/۳۸	
بسیار ضعیف	۱۷۶/۲۶		بسیار ضعیف	۱۶۱/۸۵	
جایگاه اقتصادی-اجتماعی خانواده	میانگین رتبه	مقدار احتمال	جایگاه اقتصادی-اجتماعی خانواده	میانگین رتبه	مقدار احتمال
عالی	۳۸/۵۰	۰/۰۰۱	عالی	۲۱/۵۰	۰/۰۰۱
خوب	۳۷/۵۰		خوب	۹/۹۳	
متوسط	۱۲۷/۱۰		متوسط	۱۴۷/۳۱	
ضعیف	۱۳۷/۲۷		ضعیف	۱۳۸/۰۰	
بسیار ضعیف	۱۶۴/۲۸		بسیار ضعیف	۱۴۸/۸۰	

برای سنجش ارتباط بین قصد و رفتارهای وندالیستی و سطح تحصیلات، از آزمون کروسکال والیس استفاده شد. نتایج این آزمون مطابق جدول شماره ۸ نشان می دهد که با افزایش سطح تحصیلات، میزان قصد و رفتارهای وندالیستی کاهش می یابد؛ بنابراین سطح تحصیلات پایین و بی سواد بودن تأثیر چشمگیری در تشدید قصد و رفتارهای وندالیستی در بین نوجوانان و جوانان دارد.

همچنین، نتایج ارتباط بین قصد و رفتارهای وندالیستی و جایگاه اقتصادی-اجتماعی محل سکونت با استفاده از آزمون کروسکال والیس نشان داد که این ارتباط معنادار است؛ به طوری که می‌توان اذعان داشت با کاهش سطح و جایگاه اقتصادی-اجتماعی محل سکونت، قصد‌های وندالیستی تشدید می‌شود. همچنین این نتایج برای رفتارهای وندالیستی صدق می‌کند. به علاوه، نتیجه آزمون کروسکال والیس نشان داد ارتباط معناداری بین قصد و رفتارهای وندالیستی و جایگاه اقتصادی-اجتماعی خانواده وجود دارد؛ به طوری که در مورد جایگاه بسیار ضعیف اقتصادی-اجتماعی خانواده، برای قصد و رفتارهای وندالیستی به ترتیب میانگین رتبه ۱۴۸٫۸۰ و ۱۶۴٫۲۸ و نیز برای سطح عالی رتبه ۲۱٫۵۰ و ۳۸٫۵۰ به دست آمده است. بنابراین فقر و تنگدستی و سطح اجتماعی پایین خانواده، تأثیر بسزایی در وقوع رفتارها و قصد‌های وندالیستی جوانان و نوجوانان دارد (جدول شماره ۸).

در انتها، به منظور تبیین ارتباط بین شغل و قصد و رفتارهای وندالیستی از آزمون کروسکال والیس بهره گرفته شد. نتایج این آزمون حاکی از معناداری بالایی بین نوع کسب و پیشه و قصد و رفتارهای افراد وندال است. میانگین رتبه به دست آمده برای افراد بیکار، آمار بالایی دارد و نیز بین دانشجویان و دانش‌آموزان نتایج ارقام بالایی را نشان داده است؛ به طوری که برای رفتارهای وندالیستی با معناداری ۰٫۰۰۱ و برای قصد‌های وندالیستی با معناداری ۰٫۰۱۳ است (جدول شماره ۹).

جدول شماره ۹: مقایسه قصد و رفتارهای وندالیستی برحسب شغل

رفتارهای وندالیستی			قصد‌های وندالیستی		
مقدار احتمال	میانگین رتبه	شغل	مقدار احتمال	میانگین رتبه	شغل
۰٫۰۱۳	۹/۱۳	شاغل دولتی/خصوصی	۰٫۰۰۱	۱۰/۶۳	شاغل دولتی/خصوصی
	۱۵۵/۲۵	خانه‌دار		۹۲/۶۰	خانه‌دار
	۱۳۰/۵۰	آزاد		۱۳۵/۴۱	آزاد
	۱۵۰/۹۴	بیکار		۱۷۳/۸۲	بیکار
	۱۴۶/۹۵	دانشجو		۱۴۵/۵۵	دانشجو
	۱۳۴/۰۳	دانش‌آموز		۱۱۵/۴۲	دانش‌آموز

۳-۵. تحلیل چندمتغیره داده‌ها با استفاده از رویکرد حداقل مربعات جزئی

به منظور تحلیل چندمتغیره پژوهش، از مدل سازی معادلات ساختاری به روش حداقل مربعات جزئی با نرم افزار Smart-PLS 3 بهره گرفته شد. مدل ساختاری مدلی است که ارتباط بین متغیرهای مستقل و وابسته را در نظر می گیرد. در شکل شماره ۳ ضرایب مسیر (اعداد بین متغیرهای پنهان) در مدل ساختاری پژوهش نشان داده شده است.

ضرایب مسیر مثبت، ارتباط مستقیم بین متغیرهای مکنون (پنهان) درون‌زا و برون‌زا را نشان می دهد؛ درحالی که ضرایب مسیر منفی، نشان دهنده تعامل معکوس بین آن‌ها است. اصطلاح «ضریب مسیر» به بتای استاندارد شده در رگرسیون خطی اشاره دارد، جایی که ضرایب مسیر مثبت دلالت بر روابط مستقیم دارند (محسنین و اسفندیانی، ۱۳۹۳).

با توجه به یافته‌های تحلیل مسیر، تمامی پیوندهای موجود بین متغیرهای پنهان درون‌زا و برون‌زا (به جز متغیر تعلق اجتماعی)، مستقیم است و در این میان فقط متغیر تعلق اجتماعی ضریب منفی دارد که نشان دهنده رابطه معکوس است و این نتیجه با نتیجه قبلی که در محیط نرم افزار SPSS انجام پذیرفت، همسوست. این اعداد در دامنه ۱ تا -۱ قرار دارند و هرچه به ۱ نزدیک تر باشد، نشان از ارتباط قوی مدل دارد (برای ۱- در جهت عکس این رابطه برقرار است).

علاوه بر این، وزن عامل متغیرهای قابل مشاهده در این خروجی نمایش داده می شود که در شکل شماره ۳ به آن پرداخته شده است. عدد داخل دایره در این مدل، نشان دهنده ضریب تعیین (R^2) است که به تعریفی دیگر، دقت پیش بینی مدل ساختاری پژوهش است. این شاخص نشان می دهد چند درصد از تغییرات متغیر درون‌زا توسط متغیر برون‌زا صورت می پذیرد.

مقادیر ۰٫۱۹، ۰٫۳۳، ۰٫۶۷ برای متغیرهای مکنون درون‌زا (وابسته) در مدل مسیر ساختاری (درونی) به ترتیب ضعیف، متوسط و قابل توجه توصیف شده است (Henseler et al., 2009). مطابق آنچه در مدل مشاهده می شود، می توان اذعان داشت کل متغیرهای مستقل پژوهش و مدل نظری پژوهش حاضر با عدد ضریب تعیین به دست آمده ۰٫۵۸، بدان معناست که ۵۸٪ از قصد و رفتارهای وندالیستی را تبیین کرده است. بدین ترتیب مدل نظری پژوهش حاضر از ضریب تعیین (دقت پیش بینی) قابل قبول و مناسبی برخوردار بوده است.

به منظور بررسی پایایی و روایی متغیرهای پژوهش با استفاده از گزارش پی‌ال‌اس الگوریتم^۱ ضریب‌های پایایی (ضریب آلفای کرونباخ و ضریب پایایی ترکیبی)^۲ در جدول شماره ۱۰ گزارش شده است. اندازه ضریب آلفای کرونباخ می‌باید بالاتر از ۰٫۷ باشد تا قابل قبول واقع شود (Ghozali & Latan, 2015). همچنین، ضریب پایایی ترکیبی به مثابه آلفای کرونباخ می‌باید بالای ۰٫۷ باشد؛ اما ضریب پایایی ترکیبی نسبت به آلفای کرونباخ برای سازگاری درونی، برتر و قابل قبول‌تر بوده است و از بارگذاری آیت‌های به دست آمده در مدل نظری استفاده می‌کند (Fornell & Larcker, 1981). میانگین واریانس استخراج شده^۳ اعتبار روایی همگرا متغیرهای پژوهش را توصیف می‌کند و این مقدار بزرگ‌تر از ۰٫۵ قابل قبول است (Chin, 1998; Hair et al., 2011). البته فورنل و لارکر^۴ بیان کردند که اگر این مقدار کمتر از ۰٫۵ و ضریب پایایی ترکیبی بالاتر از ۰٫۶ باشد، اعتبار همگرایی مدل ساختاری هنوز کافی و قابل قبول است (Fornell & Larcker, 1981). مطابق آنچه ذکر شد، در جدول شماره ۱۰، پایایی ترکیبی و میانگین واریانس استخراج شده برای متغیرهای پژوهش حاضر تأیید می‌شوند و در نتیجه متغیرهای پژوهش از پایایی و روایی همگرایی مناسبی برخوردارند.

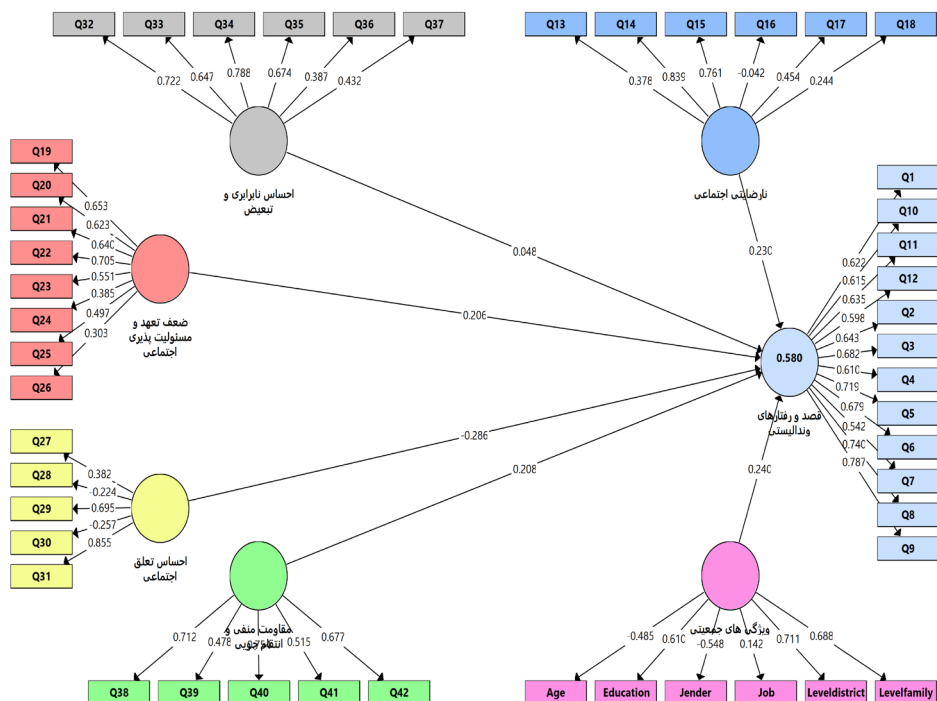
معیار فورنل و لارکر، برای محاسبه روایی واگرا در مدل معادلات ساختاری حداقل مربعات جزئی است. روایی واگرا یا تشخیصی در عمل اثبات یگانگی یک ابزار اندازه‌گیری است. چنانچه بین ابزار مورد نظر با ابزارهایی که سازه‌های متفاوتی را اندازه‌گیری می‌کنند همبستگی وجود نداشته باشد یا پایین باشد، آزمون دارای روایی واگرا یا تشخیصی است. در صورت وجود روایی واگرا، باید رابطه بین شاخص‌های مربوط به سازه‌های مختلف بسیار پایین باشد. معیار فورنل و لارکر اشاره به این مسئله دارد که اگر ریشه دوم مقادیر واریانس شرح داده شده هر سازه، بزرگ‌تر از مقادیر همبستگی آن سازه با سازه‌های دیگر باشد؛ مقادیر موجود در روی قطر اصلی ماتریس، باید از کلیه مقادیر موجود در ستون مربوط بزرگ‌تر باشد (Fornell & Larcker, 1981). مطابق جدول شماره ۱۱، از آنجاکه مقادیر موجود در روی قطر اصلی ماتریس از کلیه مقادیر موجود در ستون مربوط آن بزرگ‌تر است، روایی واگرایی متغیرهای پژوهش در مدل ساختاری قابل قبول است.

1. PLS Algorithm

2. Composite Reliability

3. Average Variance Extracted

4. Fornell & Larcker

شکل شماره ۳: بررسی ضرایب مسیر و ضریب تعیین (R^2)

جدول شماره ۱۰: قابلیت اطمینان و اعتبار مدل ساختاری پژوهش

متغیرهای پژوهش	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	میانگین واریانس استخراج شده
احساس تعلق اجتماعی	۰/۶۲۸	۰/۷۲۳	۰/۴۹۳
احساس نابرابری و تبعیض	۰/۷۰۱	۰/۷۸۵	۰/۵۰۸
ضعف تعهد و مسئولیت پذیری اجتماعی	۰/۷۱۰	۰/۷۷۶	۰/۵۳۷
قصد و رفتارهای وندالیستی	۰/۸۸۱	۰/۸۸۹	۰/۵۸۹
مقاومت منفی و انتقام جویی	۰/۶۴۷	۰/۶۵۷	۰/۴۴۷
نارضايتی اجتماعی	۰/۵۴۷	۰/۶۷۱	۰/۴۰۵

جدول شماره ۱۱: نتایج آزمون فورنل-لازکر (روایی واگرا)

متغیرهای پژوهش	احساس تعلق اجتماعی	احساس نابرابری و تبعیض	ضعف تعهد و مسئولیت‌پذیری اجتماعی	قصد و رفتارهای وندالیستی	مقاومت منفی و انتقام‌جویی	نارضایتی اجتماعی
احساس تعلق اجتماعی	۰/۵۴۳	-	-	-	-	-
احساس نابرابری و تبعیض	۰/۳۱۱-۰/۶۲۶	-	-	-	-	-
ضعف تعهد و مسئولیت‌پذیری اجتماعی	۰/۰۹۹-۰/۲۰۰	۰/۲۰۰	۰/۵۶۰	-	-	-
قصد و رفتارهای وندالیستی	۰/۴۵۶-۰/۳۸۲	۰/۳۸۲	۰/۴۳۴	۰/۶۵۹	-	-
مقاومت منفی و انتقام‌جویی	۰/۱۰۰-۰/۲۶۸	۰/۲۶۸	۰/۳۶۳	۰/۵۲۳	۰/۶۳۷	-
نارضایتی اجتماعی	۰/۲۰۷-۰/۳۶۸	۰/۳۶۸	۰/۲۰۹	۰/۴۵۸	۰/۳۳۱	۰/۵۳۱

۶. بحث و نتیجه‌گیری

حفظ زیبایی بصری مبلمان شهری و مراقبت از اموال عمومی شهر، ازجمله مظاهر مدنیت و نشانه‌های بلوغ فکری و رفتاری شهروندان است. باوجود امکانات و تسهیلات بسیاری که برای رفاه و تفریح شهروندان در بطن پارک‌های شهری تعبیه شده است، هنوز برخی رفتارهای وندالیستی در فضاهای سبز شهری مشاهده می‌شود. اهمیت فضاهای سبز شهری بالأخص پارک‌های شهری (که اخیراً به عنوان یکی از شاخص‌های توسعه‌یافتگی جوامع قلمداد می‌گردد) بر کسی پوشیده نیست. در این میان پدیده وندالیسم به عنوان یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار، سبب اختلال در استفاده مردم از فضای سبز شهری و کاهش کیفیات محیطی و بصری آن می‌شود.

هدف پژوهش حاضر تبیین قصد و رفتار وندال‌ها در پارک‌های عمومی شهر مریوان و شناخت ویژگی‌های جمعیتی آن‌ها بود که ارتباط مستقیم و معنادار نارضایتی اجتماعی به عنوان یک متغیر تأثیرگذار در قصد و رفتارهای وندالیستی در این مورد تأیید شد. این نتایج با یافته‌های پژوهش نبوی و همکاران (۱۳۹۱) همسو بود. نارضایتی اجتماعی مردم به دلایل مختلفی نسبت به وضعیت جامعه به خاطر نبود صداقت، اعتماد، گرانی، علاقه به زندگی، عدم تعامل با دیگران و نیز نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی، کنش‌ها و رفتارها را تحت الشعاع قرار می‌دهد.

به عقیده دورکیم، نارضایتی اجتماعی پیامدهای مخرب وندالیستی را به دنبال خواهد داشت (هیوز و کرولر، ۱۳۹۶) و در چنین شرایطی مردم به سختی می‌توانند رفتار خود را بر اساس هنجارهایی که برایشان ضعیف، مبهم یا متضاد است، هدایت کنند (دورکیم، ۱۳۸۹). همچنین، بین ضعف تعهد و مسئولیت‌پذیری اجتماعی ارتباط مستقیم و معناداری به دست آمد. این نتیجه با یافته‌های مبارکی و همکاران (۱۳۹۲) همسو بود. درحالی‌که در پژوهش گیلز^۱ (۲۰۰۶) بین تعهدات اجتماعی و وندالیسم ارتباط معناداری وجود نداشت. تعهد و مسئولیت‌پذیری اجتماعی شامل موارد عدیده‌ای همچون مسئول‌بودن در قبال نگهداری امکانات عمومی جامعه، مسئولیت‌پذیری در قبال دوستان، خانواده، انجام وظایف خود، پایبندی به قوانین و مقررات جامعه و... است. افرادی که در زندگی اجتماعی خود تعهدات قوی دارند، احتمال ندارد منحرف شوند؛ زیرا اگر برچسب منحرف بخورند متحمل زیان‌هایی می‌شوند (هیوز و کرولر، ۱۳۹۶: ۲۴۴) و این منجر به بروز رفتارهای وندالیستی می‌گردد. به باور گابریل موزر، وندال‌ها در اعمال خود مشخص کرده‌اند که احساس نابرابری و بی‌عدالتی دو انگیزه مهم برای خرابکاری و رفتارهای وندالیستی آنان است (به نقل از تبریزی و صفری شالی، ۱۳۸۵)؛ بنابراین، نتایج پژوهش حاضر بر نظریه یادشده پیرامون قصد و رفتارهای وندالیستی در شهر مریوان صحه گذارده است که با پژوهش نبوی و همکاران (۱۳۹۱) نیز همسویی دارد.

نابرابری و توزیع ناعادلانه در امکانات تفریحی پارک‌های شهری، عدم برابری در رسیدن به موقعیت‌های شغلی مناسب، رانت، پارتی و... مصادیقی از مسائل جامعه هستند که منجر به بروز رفتارهای وندالیستی می‌شوند. کردعلیوند و مبارکی (۱۳۹۷) معتقدند در مواجهه با احساس نابرابری و محرومیت نسبی، فرد به احساس بی‌عدالتی و نارضایتی دست پیدا کرده است و درنهایت به رفتارهای انحرافی و بزهکاری همچون وندالیسم مبادرت می‌کند. افزون بر آن، در این پژوهش متغیرهایی همچون مقاومت منفی و انتقام‌جویی و نیز عدم احساس تعلق اجتماعی به عنوان عوامل مهم دیگری در بروز قصد و رفتار وندالیستی شناسایی شدند. قصد و رفتارهای وندالیستی مسئله‌ای اجتماعی قلمداد می‌شود که در بروز آن عوامل اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی دخیل هستند (افشانی و جواهرچیان، ۱۳۹۵). به عنوان یک متغیر زمینه‌ای تأثیرگذار در مطالعات مختلف (دمادم و گراوند، ۱۳۹۸؛ قنبری و همکاران، ۱۳۹۵؛ افشانی و جواهرچیان، ۱۳۹۵؛ نبوی و همکاران، ۱۳۹۱)، نتایج بررسی مؤلفه جنسیت

1. Gillis

ضمن تأیید نتایج پژوهش‌های یادشده، نشان داد که مردان بیشتر از خانم‌ها رفتارهای وندالیستی از خود بروز می‌دهند. با این وجود، زنان به‌طور تقریبی قصد‌های وندالیستی برابری با مردان دارند که این خود حاکی از دلایلی چون خودکنترلی بیشتر، بروز خشم کمتر، توانایی و قدرت فیزیکی کمتر برای تخریب‌گری، سپری کردن مدت زمان کمتر در فضا‌های شهری و... در زنان است.

سطح تحصیلات متغیر زمینه‌ای دیگر است که مطابق پژوهش تیگارت^۱ (۱۹۸۸) رفتارهای وندالیستی با افزایش سطح تحصیلات کاهش پیدا می‌کند. نتایج این پژوهش نیز بر این یافته صحه گذاشت. به علاوه جایگاه اقتصادی-اجتماعی محل سکونت و خانواده از دیگر عوامل زمینه‌ای مؤثر بر رخداد پدیده‌های وندالیستی بوده‌اند که با نتایج پژوهش‌های قبلی (حسین‌زاده و همکاران، ۲۰۱۹؛ نبوی و همکاران، ۱۳۹۱) همگرایی دارد. به عنوان نتیجه‌گیری، در خصوص مقابله با پدیده وندالیسم ممکن است برخورد قاطع کیفری و اعمال مجازات شدید پیشنهاد شود، اما ناکارآمدی مجازات‌ها در بسیاری از موارد روشن شده است. اهداف مجازات یعنی بازدارندگی، بازپروری و سزادهی در صورتی به کمال رُخ می‌دهد که اولاً، جامعه جرم‌انگاری یک عمل را عادلانه و مجازات آن را متناسب بداند و ثانیاً، بزهکار قابل‌دستیابی و مجازات باشد؛ درحالی‌که نگاهی به مصادیق رفتار وندالیستی نشانگر آن است که این کژروی به‌ویژه در پارک‌ها در شرایط زمانی خاصی مانند ساعات خلوت و تاریک و... اتفاق می‌افتد و امکان دستگیری مرتکب در آن بسیار پایین است (هوشیاری و همکاران، ۱۴۰۱: ۳۱۰). افزون بر این‌ها، وندال‌ها ممکن است دلایل سیاسی برای ارتکاب اعمال خود داشته باشند و یا اینکه اثر فشارهای اجتماعی و فرصت‌های نابرابر و تبعیض و بی‌عدالتی مرتکب جرم شوند که اساساً از دیدگاه جرم‌شناسی، واکنش‌های اجتماعی جرم تلقی نمی‌شود. نتیجه اینکه تحت هیچ شرایطی با افراد وندال نباید با خشونت و تندخویی برخورد شود و مقابله با این ناهنجاری‌ها، بهره‌گیری از تخصص‌هایی نظیر روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، علوم تربیتی، مدیریت و طراحی شهری را می‌طلبد.

برای کاهش قصد و رفتارهای وندالیستی حول محور پژوهش، افزون بر لزوم استفاده از ظرفیت جوانی جمعیت در راستای شکوفایی استعدادها و توانمندی‌های آنان و مدیریت این استعدادها با ایجاد پیوند عمیق بین آن‌ها و جامعه، پیشنهاد می‌شود راهکارهای زیر مدنظر قرار گیرد:

1 Tygart

- افزایش مشارکت و مسئولیت‌پذیری اجتماعی و نیز تعلق اجتماعی جوانان از طریق تشویق به مشارکت در انجمن‌های مردمی نظیر مؤسسات خیریه و نیز انجمن‌های حامی محیط‌زیست به‌ویژه انجمن سبز چیا (یکی از انجمن‌های فعال حفاظت از محیط‌زیست و ترویج فرهنگ زیست‌محیطی در شهر مریوان) و...؛
- آموزش و ترویج فرهنگ محافظت از اموال عمومی در قالب نمایش‌های خیابانی و نیز برنامه‌ریزی مدیریتی تعدادی از راهکارهای آزموده‌شده برای کاهش وندالیسم در نمایش‌ها (شهر مریوان به‌عنوان پایتخت تئاتر خیابانی ایران شناخته شده است و سالانه این همایش بین‌المللی با مشارکت گروه‌های متعددی اجرا می‌گردد، بنابراین نقش بازیگران شهر مریوان در این راستا می‌تواند پُررنگ باشد) با تبلیغ و اطلاع‌رسانی از طریق جراید، صداوسیما و رسانه‌های اجتماعی و به‌خصوص در مدارس؛
- ارتقای سیما و منظر شهری؛
- ازبین‌بردن آثار وندالیستی در پارک‌های شهری برای کاهش ترغیب به اعمال وندالیستی؛
- طراحی‌های متناسب با سطح اجتماعی فرهنگی محلات.

منابع

- اسماعیل‌پورهمدانی، سحر و شیعه، اسماعیل (۱۳۹۹). بررسی نقش کاربری زمین بر زمینه‌های بروز تخریب‌گرایی در فضاهای عمومی شهری. نشریه مطالعات محیطی هفت حصار، ۸(۳۱)، ۳۲-۲۳.
- افشانی، علیرضا و جواهرچیان، ندا (۱۳۹۵). بررسی نقش بیگانگی اجتماعی در وندالیسم در بین دانش‌آموزان دوره اول و دوم متوسطه شهر. نشریه پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، ۵(۳)، ۲۴-۱.
- آمارنامه فضای سبز مریوان (۱۴۰۲). آمارنامه سازمان سیما، منظر و فضای سبز شهرداری مریوان.
- بخارایی، احمد و شربتیان، محمدحسن (۱۳۹۴). تحلیل جامعه‌شناختی عوامل اثرگذار بر رفتارهای وندالیستی (مطالعه موردی: در کلان‌شهر مشهد). فصلنامه پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، ۴(۲)، ۴۸-۲۱.
- بندرآباد، علیرضا و اسماعیل‌پورهمدانی، سحر (۱۳۹۶). نقش عوامل محیطی مؤثر بر تخریب‌گرایی (وندالیسم) در کیفیت عرصه‌های عمومی شهری (نمونه موردی: محله کباییان همدان). فصلنامه علمی-پژوهشی نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، ۹(۳)، ۱۷۹-۱۶۳.
- حاتمی‌نژاد، حسین، اشنویی، امیر، خاوریان‌گرمسیر، امیررضا و افراسیابی، محمدصادق (۱۳۹۳). اندازه شهر و میزان گرایش به رفتارهای وندالیستی در ایران (مطالعه موردی: شهرهای شیراز، جهرم و سروستان). نشریه معماری و شهرسازی پایدار، ۲(۲)، ۵۳-۴۳.
- حاتمی‌نژاد، حسین، سلیمانی، هادی، چراغی، رامین و احمدتوزه، واحد (۱۳۹۲). تحلیل و ارزیابی علل وندالیسم در فضاهای عمومی شهری (نمونه موردی شهر رباط‌کریم). فصلنامه علمی-پژوهشی نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، ۵(۴)، ۱۴-۱.

- حامی، احمد؛ فرجی، سعدی و امامی، فرزین (۱۳۹۷). ارزیابی شاخص‌های مؤثر در برنامه‌ریزی پارک‌های منطقه‌ای در شهر تبریز. نشریه علمی- پژوهشی برنامه‌ریزی توسعه کالبدی، ۵(۴)، ۹۳-۱۱۲.
- حسینی، محمدرضا، نوابخش، مهرداد و رحیمی، زاهر (۱۳۹۸). بررسی جامعه‌شناختی تأثیر سبک زندگی بر پرخاشگری و وندالیسم شهری نوجوانان و جوانان استان لرستان. فصلنامه علمی جامعه پژوهی فرهنگی، ۱۰(۲)، ۱-۲۸.
- دمام، زیبا، گراوند، فاطمه (۱۳۹۸). بررسی جامعه‌شناختی عوامل اجتماعی مؤثر بر گرایش نوجوانان به وندالیسم (مورد مطالعه: نوجوانان پسر مقطع متوسطه شهرستان شوش). فصلنامه علمی- پژوهشی پایداری فرهنگی انقلاب اسلامی، ۹(۱۹)، ۱۶۸-۱۳۷.
- دورکیم، امیل. (۱۳۸۹). خودکشی. ترجمه نادر سالارزاده امیری، تهران: دانشگاه علامه طباطبائی.
- رحیمی، محمود و رضایی، بهمن (۱۳۹۷). سنجش و ارزیابی مؤلفه‌های مؤثر در تخریب‌گری (وندالیسم) در فضاهای سبز عمومی (مطالعه موردی: پارک‌های منطقه ۱۱ شهرداری تهران). نشریه مطالعات محیطی هفت حصار، ۶(۲۳)، ۸۰-۶۷.
- رضائی‌آرانی، مجید، محمدیان‌ساروی، محسن (۱۳۹۹). شناسایی و اولویت‌بندی عوامل اقتصادی مؤثر بر بروز ناراضی‌های اجتماعی (مورد مطالعه شهروندان تهران). فصلنامه علمی مطالعات بین‌رشته‌ای دانش راهبردی، ۱۰(۳۸)، ۹۶-۶۹.
- سجادی، ژیلا، ضرغامی، سعید (۱۳۹۶). سنجش و ارزیابی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر تخریب‌گری (وندالیسم) در فضاهای عمومی. نشریه انتظام اجتماعی، ۹(۲)، ۷۵-۱۰۱.
- سخاوت، جعفر (۱۳۸۳). جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی. تهران: دانشگاه پیام نور.
- شفازاده، احمد (۱۳۹۸). بررسی نظریه هیرشی در کنترل اجتماعی از دیدگاه قرآن. فصلنامه راهبرد اجتماعی- فرهنگی، ۸(۳۳)، ۱۳۳-۱۰۹.
- صاحبی، علی، زالی‌زاده، محسن و زالی‌زاده مسعود (۱۳۹۴). رویکردی در جهت مسئولیت‌پذیری و تعهد اجتماعی. نشریه رویش روان‌شناسی، ۴(۱۱)، ۱۳۴-۱۱۳.
- صالحی، اسماعیل (۱۴۰۰). فضای سبز شهری (کتاب سبز ۱۴۰۰، راهنمای عمل شهرداری‌ها). تهران: سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری و روستایی.
- عباس‌زاده، محمد و دین‌دوست، ستار (۱۳۹۷). عوامل زمینه‌ساز وندالیسم گرافیکی در بین دانشجویان؛ با تأکید بر مضامین دیوارنویسی‌ها و صندلی‌نویسی‌ها (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه تبریز). نشریه مطالعات توسعه اجتماعی- فرهنگی، ۷(۳)، ۵۹-۳۳.
- قاسم‌زاده جیرلو، اسلام، معینی، سیدرضا و کرم‌پور، روزا (۱۳۹۹). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر وندالیسم دانش‌آموزان دبیرستان‌های شهر پارس‌آباد. نشریه تغییرات اجتماعی. فرهنگی، ۱۷(۳)، ۹۶-۱۱۵.
- قاسمی، وحید؛ ذوالکثاف، وحید و نورعلی‌وند، علی (۱۳۸۸). جامعه‌شناسی ورزش (وندالیسم و اوباشگری در فوتبال). تهران: جامعه‌شناسان.
- قائمی‌فر، حسین (۱۳۸۶). بررسی برخی عوامل مؤثر بر وندالیسم با تأکید بر جامعه شهری جهرم. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- قربانی، سیدایمان و شیر، طهمورث (۱۴۰۰). محرومیت نسبی و ظرفیت‌سازی برای بحران اجتماعی: مطالعه موردی حوادث ۱۳۹۶. فصلنامه پژوهش اجتماعی، ۱۳(۵۱)، ۶۳-۴۰.
- قنبری، ابوالفضل، طاهونی، مهدیه و قادری، ناصر (۱۳۹۵). بررسی عوامل تأثیرگذار بروز وندالیسم در

- مبلمان شهری (مطالعه موردی: شهر تبریز). فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، ۴(۴)، ۵۶۹-۵۸۶.
- کردعلیوند، سهیلا و مبارکی، محمد (۱۳۹۷). بررسی رابطه محرومیت نسبی و بزهکاری نوجوانان (مطالعه تطبیقی دانش‌آموزان متوسطه شهرهای خرم‌آباد و یزد). دوفصلنامه پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، ۷(۱۳)، ۳۶-۱.
- مبارکی، محمد و صلاحی، سمیه (۱۳۹۲). کیفیت خدمات شهری، تعهدات شهروندی و حس تعلق اجتماعی. فصلنامه علمی-پژوهشی رفاه اجتماعی، ۱۳(۵۰)، ۳۱۵-۲۷۵.
- مبارکی، محمد، افشانی، سیدعلیرضا و کردعلیوند، سهیلا (۱۳۹۷). تحلیل رابطه بین تعهد اجتماعی و بزهکاری: مطالعه مقایسه‌ای میان دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهرهای یزد و خرم‌آباد. مجله مطالعات اجتماعی ایران، ۱۲(۲)، ۱۱۱-۱۳۵.
- محسنی‌تبریزی، علیرضا و صفری‌شالی، رضا (۱۳۸۵). بررسی زمینه‌های بزهکاری و تخریب اموال عمومی توسط نوجوانان «مطالعه موردی بر نوجوانان استان قزوین»، فصلنامه تخصصی جامعه‌شناسی، ۲(۳)، ۴۲-۱.
- محسنی‌تبریزی، علیرضا (۱۳۷۹). مبانی نظری و تجربی وندالیسم: مروری بر یافته‌های یک تحقیق. نامه علوم اجتماعی، ۱۶(۱۶)، ۲۲۷-۱۹۳.
- محسنی‌تبریزی، علیرضا (۱۳۸۳). وندالیسم، مبانی روان‌شناسی اجتماعی، جامعه‌شناسی و روان‌شناسی رفتار وندالیسمی در مباحث آسیب‌شناسی و کثرت‌رانی اجتماعی. تهران: آن.
- محسنی‌تبریزی، علیرضا و پروین، ستار (۱۳۸۸). بررسی عوامل مؤثر بر سرقت نوجوانان (مطالعه موردی: شهر کرمانشاه). نشریه جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۰(۳)، ۵۰-۳۷.
- محسنین، شهریار و اسفندیانی، محمدحجیم (۱۳۹۳). معادلات ساختاری مبتنی بر رویکرد حداقل مربعات جزئی به کمک نرم‌افزار Smart-PLS. تهران: موسسه کتاب مهربان.
- محمدی‌بلبلان‌آباد، اسعد (۱۳۸۴). سنجش میزان وندالیسم و بررسی عوامل فردی و اجتماعی مرتبط با آن در بین دانش‌آموزان ناحیه یک مقطع متوسطه شهر سنندج. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تبریز.
- نامداری، مهرداد (۱۳۹۸). بررسی برخی عوامل مؤثر بر وندالیسم با تأکید بر جامعه دانش‌آموزی شهری نورآباد دلفان. مجله پژوهش‌های معاصر در علوم و تحقیقات، ۱(۲)، ۷۳-۹۱.
- نبوی، سیدعبدالحسین؛ سالمیان، سهام و حبیبیان، بهار (۱۳۹۱). عوامل مؤثر بر رفتارهای وندالیستی در میان دانش‌آموزان شهرستان اهواز (مطالعه موردی: منطقه کوت عبدالله). فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی-فرهنگی، ۱(۳)، ۹۸-۱۳۵.
- نجفی‌ایرندآبادی، علی‌حسین (۱۳۹۱). تقریرات درس جامعه‌شناسی جنایی، تهیه و تنظیم مهدی صبوری‌پور، دانشگاه شهید بهشتی، ویراست هفتم.
- هوشیاری، داریوش؛ اسماعیلی، مهدی و کلانتری‌درونکلا، کیومرث (۱۴۰۰). تحلیل جرم‌شناختی وندالیسم (رویکردی جامعه‌شناسی سیاسی با محوریت مطالعه موردی ایران). فصلنامه علمی جامعه‌شناسی سیاسی ایران، ۴(۳)، ۲۹۳-۲۸۱.
- هوشیاری، داریوش، اسماعیلی، مهدی و کلانتری‌درونکلا، کیومرث (۱۴۰۱). تحلیلی بر کنترل کیفری در مقابله با وندالیسم، مجله پژوهشنامه حقوق کیفری، ۱۳(۱)، ۳۱۴-۲۸۹.
- هیوز، مایکل و کرویر، کرولین جی (۱۳۹۶). مبانی جامعه‌شناسی. ترجمه مهرداد هوشمند و غلامرضا رشیدی، تهران: سمت.

- Chawla, L. (2015). Benefits of nature contact for children. *Journal of planning literature*, 30(4), 433-452.
- Chin, W. W. (1998). The partial least squares approach to structural equation modeling. *Modern methods for business research*, 295(2), 295-336.
- Coffield, Frank. (1991). *Vandalism & Graffiti. The State of the Art* London, Calouste Gulbenkian Foundation.
- Cohen, A. (1955). *Delinquency Body, The culture of the gang* New York: The Free Press.
- Esau, V. G. (2007). *The Influence of Vandalism in Schools on Learner's Academic Performance* (Doctoral dissertation, Nelson Mandela Metropolitan University).
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of marketing research*, 18(1), 39-50.
- Geason, Susan, and Paul R. Wilson. (1989). *Preventing graffiti and vandalism*. Published By: Darling Downs Institute, School of Management (in association with Queensland University of Technology).
- Ghozali, I., & Latan, H. (2015). Partial least squares konsep, teknik dan aplikasi menggunakan program smart pls 3.0 untuk penelitian empiris. Semarang: Badan Penerbit UNDIP.
- Gillis, T. J. (2006). *Violence, vandalism, and theft among Alberta youth: a reconceptualization of the general theory of crime* (Doctoral dissertation, Lethbridge, Alta.: University of Lethbridge, Faculty of Arts and Science, ۲۰۰۶).
- Hair, J. F., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2011). PLS-SEM: Indeed a silver bullet. *Journal of Marketing theory and Practice*, 19(2), 139-152.
- Henseler, J., Ringle, C. M., & Sinkovics, R. R. (2009). The use of partial least squares path modeling in international marketing. In *New challenges to international marketing* (Vol. ۲, pp. ۳۱۹-۳۷۷). Emerald Group Publishing Limited.
- Hosseinzadeh, F., Ebrahimi, A., & Rahmani Firouzjah, A. (2019). Vandalism Roots among Juveniles and Youths in Public Spaces of City (Case Study: Amol City). *Sociological Studies of Youth*, 10(35), 53-66.
- Mitra, A., & Lankford, S. (1999) "Research Methods in Park, Recreation, and Leisure Services. Illinois: Sagamore Publishing.
- Philips Leonardo E. (1996). *Parks: Design and Management*. New York, McGraw.
- Roe, J., Aspinall, P. A., & Ward Thompson, C. (2016). Understanding relationships between health, ethnicity, place and the role of urban green space in deprived urban communities. *International journal of environmental research and public health*, 13(7), 681.
- Root, E. D., Silbernagel, K., & Litt, J. S. (2017). Unpacking healthy landscapes: Empirical assessment of neighborhood aesthetic ratings in an urban setting. *Landscape and Urban Planning*, 168, 38-47.

- Stollard, Paul (1991). Crime Prevention through Housing Design. First Edition, London, an Imprint of Chapman & Hall.
- Tarashkar, M.; Hami, A.; Namin, F.E. (2020). The Effects of Parks' Landscape Characteristics on Women's Perceptual Preferences in Semi-arid environments. J. Arid Environ, 174, 104080.
- Tygart, C. (1988). Public school vandalism: Toward a synthesis of theories and transition to paradigm analysis. Adolescence, 23 (89), 187-200.
- Ward, Colin. (1973). Vandalism. First Published, London, The Architectural Press.
- Yavuz, A., & Kuloğlu, N. (2011). The effects of locational factors on vandalism in the seaside parks. Scientific Research and Essays, 6(20), 4207-4212.
- Yilmaz, İ., Tabak, G., & Samur, A. N. (2020). Vandalism problem in tourism and solution proposals: The case of Nevşehir. Journal of multidisciplinary academic tourism, 5 (2), 95-103.
- Zavadskas, E. K., Bausys, R., & Mazonavičiute, I. (2019). Safety evaluation methodology of urban public parks by multi-criteria decision-making. Landscape and urban planning, 189, 372-381.